ndsch Her-
r XIXe eeuw
chetst door
LMANN

ERSTEL
IXe eeuw
LLMANN
and f 2.90
der zoo belang-
nige beteekenis
ij den uitgever:
DAM

A
OMT
17
DOR
NING
onder
goede
vragen

ersiteit.

a uit Schettens f 2½,
36.
en H. te A. f 2.50;
te Domburg f 14.50;
k uit Vlaardingen
mbacht f 5, samen
lriaanse uit Breskens
choondijke f 20.75,
ndskerkje f 1, uit
ande f 3.50, samen
Hospers Gzn. te
eer G. Hofland uit
trecht f 28.50, uit
Duivewater f 40.50,
er Jan Plas Jzn. te
Locaal Comité te
uit Watergraafsmeer
oor Ds. A. Rolloos
merongen f 11.50,
heer G. B. Holtrop
charsterbrug f 2.50,
Verburg te Zegveld
a te Diever f 18.20;
eling uit Bleskens-
.50, uit Giesendam
f 49.75, uit Giesen
dingsveld f 1, uit
Peursum f 48, uit
den f 2.50, samen
Ambt Vollenhoven
oog uit Spijkenisse
amen f 18.25; door
is f 51; door den
door den heer J.
teren f 16.50, uit
f 2, uit Andelst
E. van Duin uit
f 6.50, samen f 35.
Theol. faculteit):
ngadam f 32.32½;
f 33.15; te Garrels-
7.36, te Nieuwolda
4½; te Schildwolde
4.84½; te Spijk
.80; te Tenpost
f 5.50; te Wester-
dorp f 6.59½; te
ndaal (dankstond)
Amsterdam ½ col.
f 251.48½; te
ande f 31.74½; te
ndekerk f 31.50;
rdorp f 25.25; te
Noordwijk a.-Zee
80; te Sassenheim
eit:
heer D. Scheepsma
uit Schoondijke
f 6; door den heer
f 1.50; door Ds.
uit Delden f 1,
omité Amsterdam
mbt Vollenhoven
loog te Zuidland
jsma te Tiel f 1;
Bolnes f 6.
Stad aan 't Ha-
L. B. Jr. f 2.50,
ling uit Bleskens-
Vlaardingen f 5.
iefonds:
s. A. Rolloos te
Penningmeester.
52.

De Heraut

voor de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**. Abonnementen en Advertentiën aan die **ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 98, te Amsterdam.**
Inzendingen, die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 3 December 1916. N°. 2028.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden **f 1.20**, voor België per jaar **f 5.30** bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar **f 8** bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureel te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels **f 1.20**, voor elken regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Van de Voleinding.

CCXXVIII.

ZESDE REEKS.

LI.

Dit nu is het schrift, dat er geteekend is: MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN.
Daniel 5 : 25.

Nog op eene bedenking in zake het beeld dat Nebucadnezar ter eere van zichzelf in het dal van Dura oprichtte, dient kortelijk geantwoord. Toen 't namelijk op de *aanbidding* van dit beeld aankwam, ontstond er wel een hevige strijd tusschen den Koning en Sadrach met zijn vrienden, maar vernam men niets van Daniel. Hoe nu was het denkbaar, zoo vroegen nu de bestrijders van Daniels echtheid, dat bij dit hoog opgevoerde Rijksfeest wel gewag wordt gemaakt van Sadrach, Mesach en Abednego, maar dat met geen woord notitie wordt genomen van Daniel. Dwingt Nebucadnezar al zijn hooge en lage ambtsbekleeders om bij dit Regeeringsjubileum tegenwoordig te zijn, moest dan ook Daniel hierbij niet zijn opgetreden; en hoe zou 't nu te verklaren zijn, dat, waar heel dit verhaal heusche historie en geen verzinning is, Daniel hier niets van zich liet hooren, en zelfs zonder een woord van protest zijn drie vrienden in den brandenden oven liet werpen? Van zelf zou dit ook niet denkbaar zijn geweest, en uit het verhaal blijkt dan ook duidelijk, dat Daniel bij wat in het dal van Dura plaats greep, *niet* tegenwoordig was. Dit nu, zegt men, kon niet, en zoo blijkt ook hieruit het verzonnen karakter van heel het verhaal. Deze bedenking komt alzoo neder op de vraag, of er een gegronde beweegreden bestaan kon, die maakte dat Daniel niet op het groote Rijksfeest verschenen is. Al aanstonds zij hierop geantwoord, dat hier velerlei reden voor kan bestaan hebben, en dat het op zich zelf wel het allereenvoudigst is, te onderstellen, dat Daniel te dien dage krank was, aan zijn leger was gebonden, en dus niet komen kon. Ongetwijfeld geeft heel het boek Daniel den indruk, dat sobere levenswijs den profeet gesterkt heeft, maar dit kan toch nimmer beteekenen, dat hem in zijn lange leven nimmer krankheid overviel. Niets belet daarom aan te nemen, dat Daniel op dit oogenblik genoodzaakt was zich bedlegerig te houden, en dat er voor hem van een gaan naar het groote Rijksfeest geen sprake kon zijn. Zoilder zweem van aarzeling mag zelfs aangenomen, dat onder geheel het corps van ambtenaren, dat op was gekomen, en dat, alles saamgenomen, toch zeer zeker over de tienduizend liep, meer dan één ambtenaar zal geweest zijn, die wegens ongesteldheid zich verontschuldigen moest. Acht nu een ieder wie deze overgroote ambtenaarswereld even indenkt, het wegblijven van meerderen wegens krankheid niet slechts mogelijk, maar zoo goed als zeker, waarom zou het dan zoo ondenkbaar zijn, dat ook Daniel door gelijke oorzaak verhinderd was op te komen? Een explicatie zoo eenvoudig en zoo als van zelf sprekend, dat men nauwelijks verstaat, dat degelijke onderzoekers geheel verzuimden met deze mogelijkheid te rekenen.

Doch ook al ligt in wat we mogelijk stelden de eenvoudigste en meest gereede verklaring, er kan toch ook op twee andere mogelijkheden gewezen worden. Er staat toch in Daniel III : 3, dat zich in de vallei van Dura voor de inwijding van het Beeld verzamelden, »de Stadhouders, de overheden, de landvoogden, de wethouders, de schatmeesters, en al de heerschappers der landschappen«. Vat men dit nu letterlijk op, zoo zou dit derhalve beduiden, dat gedurende de dagen van de leenreis naar Dura, van het verblijf in Dura, en van de terugreis naar huis, in heel het machtige rijk geen enkel ambtenaar op zijn post was achtergebleven. Daar nu de reis er heen, en ook de reis terug, voor de bestuurders van de verder afgelegen gewesten allicht soms eenige weken nam, zou dit alzoo, letterlijk opgevat, zeggen willen, dat er gedurende eenige weken aan heel den buitenkant van het uitgestrekte Rijk niet één enkel bestuurspersoon was achtergebleven. Dit nu ware volstrekt ondenkbaar. Zoo iets kan niet, en is nergens ooit gebeurd. Wat in Daniel III : 3 ons wordt medegedeeld, is alzoo niet anders te verstaan, dan dat wel *uit* allerlei ambtelijken rangen vertegenwoordigers in de vallei van Dura opkwamen, maar dat er toch evenzoo allerwegen ambtslieden in het bewind bleven om voor de orde intestaan. Geldt dit voor de ondergeschikten, dan moet het ook gegolden hebben voor de hoogwaardigheidsbekleeders, en zoo laat het zich uiteraard zeer wel denken, dat juist Daniel werd aangewezen, om, gedurende het groote Rijksfeest in de vallei van Dura, voor de handhaving van 's Konings macht in het Rijksbewind te waken. In zijn niet opkomen zou dan zelfs een eerbetoon gelegen hebben. Zelfs kan men nog verder gaan, en aannemen, dat Nebucadnezar opzettelijk en met voorbedachten rade Daniel voor die dagen met het opperbestuur van het Rijk belastte. Tweeërlei kon hem daartoe brengen. In de eerste plaats de hooge hoedanigheden, die hij in Daniel had leeren waardeeren, maar ook ten andere zijn beduchtheid, dat oproeping naar het groote Rijksfeest allicht tot botsing zou geleid hebben, en dat hij het gevaar hiervan liever meed. Nebucadnezar had Daniel leeren kennen als een onverzettelijk belijder van Israels God, met wien op dit punt niet te onderhandelen viel. En daar nu Nebucadnezar juist daarin van zijn opvolger verschilde, dat hij wel in zijn trotsche hoovaardij doorging, maar ten slotte toch ook de ure van berouw en boete kende, belet niets om aan te nemen, dat hij, van Daniels kant ernstige moeilijkheid duchtende, de kans daarop liever meed, en daarom, ten einde geen conflict uit te lokken, Daniel liefst *niet* op riep, en hem inmiddels met de waarneming van het Rijksbewind belastte. In elk geval ziet men, hoe nietszeggend 't is, wat men uit Daniels niet-verschijnen op het Rijksfeest heeft afgeleid. Alleen mag en moet gezegd, dat een verzinner, die dit alles aan zijn fantasie zou hebben ontleend, zeer stellig Daniel niet zou hebben vrijgelaten. Iets waaruit volgt, dat Daniels niet verschijnen op 't feest, juist in niet geringe mate voor de onhoudbaarheid der verzinning-theorie pleit.

Gaan we nu over tot het vijfde hoofdstuk, dan trekt het de aandacht, dat hier op eens Nebucadnezar uitgevallen is, en dat er een andere Koning die den naam van Belsazar draagt, hem is opgevolgd. Er ligt alzoo tusschen wat het tweede hoofdstuk bericht, en hetgeen hier verhaald wordt, een lange reeks van jaren. Het droomgezicht van het vier-metalen beeld kreeg Nebucadnezar in het tweede jaar van zijn bewind. Hij regeerde 43 à 45 jaar. Toen nu het *Mené, mené, tekel upharsin* op den wand van het paleis geteekend werd, was geheel dit bewind van Nebucadnezar reeds afgeloopen. Belsazar was hem opgevolgd. Er kan alzoo tusschen het verhaal van Daniel II en hetgeen nu komt in kapittel 5 een kleine halve eeuw hebben ingelegen. Nebucadnezars regeering wordt gesteld van 605 tot 562, en de Vorst die na hem optrad en hem verving, regeerde van 562—560 v. Chr. Hieruit volgt, dat we in het tweede kapittel in Daniel te doen hebben met een jongen man in de kracht van zijn leven, en dat hij in dit vijfde kapittel daarentegen reeds oud en welbedaagd begon te worden. Wel overleefde hij ook dezen Koning, en gelijk uit 't zesde kapittel blijkt, trad hij zelfs nog onder Darius, den Medischen vorst, op, en straks nog onder het Perzische Bewind, maar toch is wel in het oog te houden, dat de Daniel van kapittel *twee* en van kapittel *vijf* in leeftijd zeer uiteenliepen. Veel is nu getwist over de vraag, wie te verstaan is onder dezen Belsazar, die in dit vijfde kapittel als de Koning voorkomt. Hij is nog Koning van Babylon. Babel was dus nog niet gevallen, maar over den persoon van dezen Vorst liepen van vroeg af de meeningen uiteen. Onze Staten-kanttekenaren meenden ook, dat hij niet de zoon, maar de kleinzoon van Nebucadnezar was, en wel op grond hiervan, dat men in de dagen steeds wel meer ook den kleinzoon aanstonds met grootvader als zoon in verband bracht.

Nu is er in het voorafgaande reeds op gewezen, dat men in het Oosten, en vooral in die dagen, niet te veel hechten moest aan den naam waarmee iemand vermeld wordt, omdat het zoo telkens voorkwam, dat iemands geboortenaam van lieverlee wegviel, en dat de persoon optrad onder een geheel anderen naam, die hem met het oog op zijn qualiteiten en levensbijzonderheden gegeven werd. Hier nu leidde dit er toe, dat Daniel niet zelden den naam van Beltsasar kreeg, en dat zoo ook deze vorst veelal Belsasar genaamd werd. Wel deed zich nu hierbij het kleine verschil voor, dat in den naam dien Daniel ontving, een *t* voorkwam, die in den naam van den koning ontbrak, doch ook aan dit kleine verschil moet niet te veel gehecht worden. De bedoeling was één. Alleen blijft zich dan nog de vraag voordoen, of deze koning Belsasar die 't gezicht van het *Mene, tekel, upharsin* kreeg, zelf Evil-Merodach was, dan wel diens opvolger. Vroeger neigde men er sterk toe, om Evil-Merodach voor Nebucadnezars zoon, en Belsasar voor een zoon van Evil-Merodach te houden. Sinds men echter meer op de hoogte kwam van de gedurige naamswisseling, en met de berichten van Berosius en anderen uit de Babelsche wijzen meer rekening kon houden, won steeds meer de overtuiging veld, dat Evil-Merodach en Belsasar geheel dezelfde persoon zijn, en dat de naam Belsasar niets dan een qualiteitsnaam was die hem later werd toegevoegd. Sterk pleit hiervoor hetgeen in vers 10 v.v. door de Koningin wordt gezegd. Die Koningin toch was de koninginmoeder, d.i. de gewezen vrouw van Nebucadnezar, en deze nu zegt letterlijk tot Belsasar: Daniel was »in de dagen uws vaders« een man bij wien hooger licht en wijsheid werd gevonden". En hierop ingaande sprak Koning Belsasar zelf tot Daniel, toen hij in het paleis verscheen: »Zijt gij die Daniel, een uit de gevankelijk weggevoerden uit Juda, die de Koning, mijn vader, uit Juda gebracht heeft«. Daar dit stellige zeggen, dat Nebucadnezar zijn vader was, bovendien bevestigd wordt door wat in de Babylonische oudheden werd gevonden, wordt thans, en naar ons dunkt, geheel terecht, meest aangenomen, dat deze Belsasar niemand anders dan Evil-Merodach geweest is, zoodat hij de rechtstreeksche opvolger van Nebucadnezar was, en den naam Belsasar slechts als bijnaam kreeg. Alle moeilijkheid van tijdrekenkundigen aard vervalt dan, en het één sluit zich als vanzelf aan het andere aan. In elk geval echter moet met het aanmerkelijk tijdsverloop gerekend, dat tusschen Daniel II en Daniel V inligt, en dit te meer omdat in het zevende kapittel op dezen Belsasar, als Koning van Babel, wordt teruggekomen.

Wat ons nu in het vijfde kapittel van dezen zoon van Nebucadnezar verhaald wordt, is een zeer aangrijpende gebeurtenis, waarbij allereerst te letten is op het merkelijk verschil in karakter tusschen dezen Belsasar en zijn vader. Gelijk in het voorafgaande telkens uitkwam, was Nebucadnezar een Koning, die nog altoos ten deele een drager van de Gemeene Gratie was. In Nebucadnezar sprak ten slotte nog altoos zekere eerbied voor den God van Israel. Hij zag in Jehovah wel niet *den* God, die als de *eenige* God, alle afgoden van zich stoot en terneerwerpt, maar telkens kwam hij weer tot de erkentenis, dat, al stond Jehovah, als de nationale God van Israel, vanzelf *naast* de nationale goden van Babel en naast die van de aan Babel onderworpen landen, Israëls God onder deze vele goden toch één der eersten, zoo niet de eerste was, en dat het daarom schier zaak ook voor hem kon zijn, mee op dien Jehovah van Israel te rekenen. Zijn trots en hoovaardij prikkelt hem wel gedurig om in zichzelf een hoogheid te zoeken, en voor zijn eigen naam een eere te begeeren, die alles te boven gaat, maar er volgen bij Nebucadnezar toch telkens nog oogenblikken van berouw, en dan belijdt hij veelal zijn trots, en zoekt heil in verootmoediging. Vooral na zijn verlagen tot den dierlijken staat was het hem zelfs behoefte, dezen zijn eerbied voor den God van Israel, in een officieel manifest, ter kennis van alle aan hem onderworpen volken te brengen. Men kan daarom zeggen, dat in Nebucadnezar de wereldmacht tracht zich tegenover het rijk Gods te verheffen, maar dan toch allengs zoo, dat hij gedurig weer aarzelt, en dat er een vreeze in hem opkomt, of hij den God van Israël niet te zeer voorbij is gegaan. Bij Nebucadnezar vindt ge gedurig oogenblikken, en in die betere oogenblikken uitspraken, dat ge hem bijna lief krijgt, en, na zijn val in zonde, soms een voorbeeld aan hem zoudt willen nemen, zoo volmondig als hij zijn berouw doet uitkomen, en zelf zijn volk tot het brengen van eere ook aan den God van Israel oproept.

Juist dit echter is nu bij zijn zoon Evil-Merodach zoo geheel anders. Ge merkt van dezen Belsasar op alle manier, hoe bij hem het laatste vleugje van eerbied voor den Almachtige geheel ophield te werken, en hoe bij dezen zoon van den grooten Vorst alle hooger besef week voor zinlijken lust en overmoed. Bij Nebucadnezar begint de splijting en splitsing die de antithese tusschen het wereldrijk en het Godsrijk toen reeds deed uitkomen, maar dan steeds nog met zekere neiging om zich weer aaneen te sluiten; doch hier bij Belsasar of Evil-Merodach is alle neiging tot weder aaneensluiting geheel weggevallen, en vindt ge niets dan een spottenden trots van de hoovaardij der wereldmacht, die den God van Israel tot zelfs in het heilig tempelsieraad op het brutaalste hoont. Zeker, Nebucadnezar had den tempel op Sion verwoest en het heilig tempelgerei naar Babel weggesleept, maar dan toch altoos zoo, dat hij 't als *heilig* gerei in den tempel van zijn eigen afgod wegborg, en alzoo nog altoos toonde het heilige tot in dit tempelgerei te willen eerbiedigen. Maar heel anders ziet ge het nu bij zijn zoon, Evil-Merodach of Belsasar. Bij hem is alle eerbied voor het heilig karakter van wat uit Sion kwam, spoorloos verdwenen. Belsasar richt een groot paleisfestijn aan. Hij noodt een schare van grooten die tegen de duizend loopt. En op dit groote festijn komt hij zelf aanzitten met zijn vele vrouwen en bijwijven. De wijn bevochtigde ook dezen disch. En toen nu de sterke wijn reeds invloed op Belsasar kreeg, had hij op eens een inval, en gaf last, om uit een der tempels van Babel uit te halen en naar het festijn te brengen al wat zijn vader, Nebucadnezar, uit Sion naar Babel vervoerd had. Het moest nu met dien quasi-eerbied voor wat uit Sion's tempel gekomen was, eens en voor goed uit zijn. Geen eerbied voor dien God van Israel kwam meer te pas. Israel was overwonnen. Het was de wereldmacht van Babel, die van nu af alleen heerschen en gelden moest hebben. En om dit nu klaar en voor aller oog te doen uitkomen, gaf hij last, dat het heilig tempelsieraad van Sion naar dit wilde, weelderige en woeste festijn zou gehaald worden, en dat zijn gasten en zijn vrouwen en bijwijven uit dat Sionsgerei drinken zouden, om wel te doen verstaan, dat men Sions God tartte, om te zien of Hij deze verguizing van zijn eere door de wereldmacht weerstaan en wreken zou.

Wat Evil-Merodach of Belsasar ondernam, was alzoo een rechtstreeksch en opzettelijk aanranden van het Heilige, en zulks niet om eigen eere te dienen, maar om zijn verachting en minachting voor het Heilige van Sion scherp te doen uitkomen, en te midden van zijn brooddronken festijn duidelijk en klaar voor de ambtsdragers uit heel zijn Rijk te doen uitkomen, dat men voor Sion's God niet dan spot en verachting moest overhebben. Wat aan Sion nog hing, moest opzettelijk aan alle hoon en minachting prijsgegeven. En in dien zin, en met die bedoeling, zat Belsasar dan aan den disch met zijn dienaren, vrouwen en bijwijven aan. De God van Israel zou gehoond worden, en die hoon moest zich uitspreken in het brutaalweg ontheiligen van wat eens in Sion heilig was geweest. De snerpende tegenstelling lag dan nu hierin, dat deze zoon van Nebucadnezar 't ei opzettelijk op toelegde, om het laatste overblijfsel van eerbied voor Sion te niet te doen, en het aan al zijn geweldigen, die om hem heen zaten, te toonen, hoe hij om dien God van Sion niets hoegenaamd meer gaf, ja, er prijs op stelde duidelijk te doen uitkomen, dat de wereldmacht over Sion triomfeerde en hoe in dezen triomf eeniglijk gedoeld was op de terugzetting van al wat ook maar den schijn had, als koesterde men voor den God van Israel nog vreeze.

Hiermede nu hangt het rechtstreeks samen, dat tegenover deze majesteitsschennis het ingrijpen van Gods macht zoo overweldigend is. En zulks wel in tweeërlei opzicht. Ten eerste in het wonderteeken van het Mené, Tekêl, Upharsin, en ten andere in Babylons verovering, die schier onmiddellijk volgde. Zelfs moet hier in de derde plaats aan toegevoegd, hoe de verovering van Babylon, die schier onmiddellijk na het demonisch festijn intrad, mee tengevolge had de opbreking, de aantasting en den ondergang van heel het Babylonische rijk. Al zijn er toch straks, na Belsasar's plotselingen dood, nog Vorsten uit anderen kring voor een korte wijle opgetreden, het einde van het Babylonische bewind trad toch schier onmiddellijk daarna in, en de Vorsten der Meden en Perzen hebben kort daarop voor goed aan Babels glans een einde gemaakt. Plotseling sloeg schrik in de brooddronken schare, die met den Koning aanzat, want 't teeken van de hand die schreef, was geheel onverwacht, en al heerschte er zulk een verblinding, dat schier niemand duidelijk kon uitmaken, wat die hand schreef, het wondere schrift en de wondere hand op den marmeren wand van de prachtige feestzaal zag men toch overtuigend voor oogen. En de vraag vanwaar die hand was, en wat die hand schreef, en wat dit schrift op den wand beduidde, stuitte toen voor een oogenblik alle feestgejoel, en geheel de feestvierende schare verstomde. Ja, meer zelfs nog dan zijn Rijksgrooten werd de Koning zelf door dit onverwachte spelen van die wondere hand op den muur van zijn paleis aangegrepen. Zoo toch zegt vers 6: »Toen veranderde zich de glans des Konings, en zijn gedaante verschrikte hen, en de banden zijner lendenen werden ontbonden en zijn knieën stieten tegen elkander aan«. Opgewonden door den wijn als hij was, voelde hij, meer nog dan zijn grooten, wat macht hem hier aangreep. Hij had Sions God durven tarten, bespotten en openlijk hoonen, en nu op eens dat wondere gezicht! Dit was de wraak der goddelijke Almogendheid die over hem kwam, en zoo ontwrichtte hem de schrik tot diep in zijn ziel. Vandaar zijn opgewonden opstaan, en het met luider stem geven van 't bevel, dat in allerijl de wijzen en sterrekijkers zouden binnen komen, om hem dat wonderteeken te duiden en te verklaren. Purper en eere zou het loon zijn voor wie de verklaring het eerst gaf, en het klaarst de zaak zou uitleggen. Belsasar dacht dan ook niet anders, of de Chaldeeuwsche wijzen zouden op stuanden voet hem heel het teeken duidelijk maken, en in zijn opgewondenheid zag hij hen starend aan, om de oplossing van het raadsel van hen te vernemen.

Doch nu overviel hem nog banger schrik. De één voor de andere na betuigden toch die wijze Chaldeeuwen hem, dat ze er stom voor staan, en dat ze aan den eisch van den Koning niet konden voldoen. Immers ze konden niet verstaan, waar ze zelfs niet tot lezen van wat er stond in staat waren. Er was toch een verblinding ingetreden, zooals dit ook op den weg van Damascus bij wie Saulus verzelden voorviel. Ze zagen wel zeker gekras en zeker figuur, maar ze konden noch de afbeelding noch den zin er van vatten, en betuigden den Vorst hun onvermogen. Dit had natuurlijk tengevolge, dat Belsasar geheel alle zelfbeheersching verloor en doodsbleek werd, of, zooals er staat, op eens zijn glans verloor. Schrik en wanhoop maakten zich zoodoende van heel het gezelschap meester. Het gerucht hiervan drong in heel het paleis door. Zoo kon het niet anders, of ook de Koningin-weduwe hoorde er van, en deze stond toen op, ging in de feestzaal binnen en zei het den Koning aan, dat er toch altoos één man was, die allicht het raadsel wel zou kunnen oplossen, en die man was Daniel, want vele jaren geleden had die Daniel haar overleden echtgenoot, Nebucadnezar, bij soortgelijke verschijning de uitlegging van het visioen gegeven. In allerijl moest toen die Daniel binnen worden geroepen. Die zou de uitlegging wel geven. Zoo kwam Daniel binnen, en nu legt de Koning aanstonds aan Daniel het geding voor, en belooft hem, zoo hij de oplossing geeft, het purper, den gouden keten, en de hoogste waardigheid aan het Hof. Terstond daarop nu werd Daniel »in den geest«. Het licht over het gebeurde ging voor hem op. En zonder toeven of aarzelen zegt hij 't nu aan Belsasar aan, dat hier nu doorgaat bij hem, wat bij Nebucadnezar, zijn vader, begonnen was, doch dat nu ook het onderscheid tusschen zijn vader en hem in de feiten sprak. Nebucadnezar had ook God gehoond, maar toen die God hem aangreep, zich gebogen en verootmoedigd, maar gij, o Belsasar, hebt u niet gebogen, gij, o, Koning, hebt uw hart niet vernederd, alhoewel gij dit alles van uw vader geweten hebt, maar gij hebt u verheven tegen den Heere des hemels en gij hebt het heilige van Sion in uw feestzaal gebracht, en door nu deze vaten als pokalen te gebruiken, hebt gij eere aan uw afgoden willen betuigen, maar den God van Sion, den God van hemel en aarde, hebt gij *niet* verheelijkt. Daarom greep nu die God u aan. Zie op die hand die aan den wand van uw feestzaal is, en laat mij u lezen wat daar staat. Het is in de taal van Sion dat 't schrift u toespreekt, want dit staat er: *Mené, Mené Tekêl Upharsin.*

De vertaling van deze drie woorden is aan geen twijfel onderhevig. *Mene* beduidt *geteld. Tekêl* wil zeggen: *gewogen*, en *Upharsin* beteekent: *En gedeeld*. Toch is de verklaring, die Daniel onder hoogere inspiratie van dit drieledig schrift geeft, nog rijker, dan men, alleen op de drie woorden afgaande, meenen zou. *Mené* gaat tweemaal voorop. Er staat niet enkel *Mené*, maar *Mené, Mené*, wat beduiden moest, dat dit woord hier in *dubbelen* zin gebezigd werd. Iets wat dan evenzoo ook van 't *Tekêl* en van 't *Peres* geldt, doch alleen in het eerste van de drie woorden vermeld wordt. Die dubbele beteekenis van het *Mené* wordt nu zóó door Daniel uitgelegd, dat het in de eerste plaats beteekent: Gij zijt geteld, d.w.z. uw levensjaren of de duur van uw regeering is door God vooruit bepaald. Maar ten andere duidt nu het tweede *Mene* aan, dat die duur van zijn leven of van zijn bewind nu *voleind* is, en dat zoo straks zijn dood volgen zal. Bij ons zou die manier van spreken vreemd zijn, maar in de Oostersche kringen, waarin men de mystiek mint, komt zulk spel met 't woord

gedurig voor. En dan moet er wel op gelet, dat het schrift aan den wand niet alleen zegt, dat Belsasar's jaren geteld zijn, die door Gods beschikking vaststaan, maar ook ten andere, dat de telling van die jaren nu ten einde loopt, *zeijl ze voleind zijn*. En zoo nu is het ook met de twee volgende woorden. *Tekêl* is een woord dat in het Hebreeuwsch zich van tweeërlei wortel laat afleiden, zonder dat er verschil in de schrijfwijs is. Ge kunt dat *Tekêl* nemen als afvloeiend van *Takal*, dat *wegen* beteekent, maar ge kunt het ook nemen als afgeleid van *Kalal*, en dat beduidt niet wegen, maar *licht zijn*. Met het oog op die speling in de schrijfwijze van het woord zegt nu Daniel, dat de beteekenis er van voor Belsasar is, dat hij vooreerst nu *gewogen* is door het Goddelijk onderzoek in zijn conscientie, maar ook ten andere, dat nu zijn gewicht *te kort schoot*. »Gij zijt, zooals vers 27 het uitspreekt, in weegschalen gewogen, maar te licht bevonden«. Eigenlijk zou dus ook hier moeten gestaan hebben: *Tekêl, Tekêl* hetzelfde woord tweemalen, doch naar Oostersch taalrecht behoefde dit niet. Dit dubbele toch was reeds in het *Mene, Mene* aangeduid. Hier was daarentegen geen herhaling noodig. Die tweeërlei zin lag er vanzelf in. En niet anders is het met het derde woord *Pharsin*. Dit *Pharsin* komt van een stam *Peres*, en beteekent: *gedeeld*, d.w.z. uw Babylonisch rijk neemt een einde, en in de tweede plaats, dit einde zal aan het Babylonische rijk worden toegebracht door de *Perzen*, aan wier naam van zelf het woord *Peres* herinnerde.

Zoo had God zelf dit oordeel over Belsasar en zijn Rijk op den wand van zijn Paleis geschreven, en zoo had diezelfde God ook zijn woord door Daniel doen uitleggen. Tegenover den tergenden hoon, waarmee Belsa ar het had aangedurfd, om den God van Israel voor zijn Rijksgrooten tot een bespotting te maken, zonder iets van het fijne gevoel, waarmee Nebucadnezar nog altoos het heilige van Israel ontzag en geëerd had, en wel zoo, dat zelfs alle berouw bij dezen overmoedigen aanrander van Gods eere was uitgesloten, *moest* er een niets sparend, *moest* er een onmiddellijk oordeel volgen, en het was deze tegenzet, als we ons zoo mogen uitdrukken, die in dit schrift op den muur was aangekondigd, en die vlak daarop aan Evil-Merodach persoonlijk, en niet lang daarna door Darius den Meder en Cyrus den Pers aan heel het Babylonische rijk vervuld is. Zoo gevoelt men hier reeds, hoe we te doen hebben met een gestadig voortgaand proces. Wat den toestand beheerscht, is de volstrekte antithese tusschen de onheilige wereldmacht, gelijk het Paganisme, d. z. de heidensche grootmachten die een wereldrijk wilden opbouwen, en die geheel andere *heilige* wereldmacht, gelijk die door God alleen gebouwd werd en nog wordt, in Abraham's roeping, in Christus geboorte te Bethlehem, en straks in de wederkomst van Christus op de wolken. Dit proces nu schrijdt en zwenkt tot al scherper antithese voort. Eerst is het in Nebucadnezar een nog voor berouw en inkeer vatbare Godloochenaar. Bij Nebucadnezar kan de Openbaring zich nog keer op keer aansluiten aan wat ten slotte in zijn conscientie om redding roept. Maar in Belsasar zijn zoon is de antithese reeds tot kwetsenden spot en groven hoon ontaard. Vandaar over Belsasar of Evil-Merodach, al naar ge hem noemen wilt, een niets meer sparend oordeel, aanstonds uitloopend op zijn vermoording en op den ondergang van zijn Rijk.

Dr. A. K.

„Laat ons hem slaan met de tong".

Toen zeiden zij: Komt aan, laat ons gedachten tegen Jeremia denken; want de wet zal niet vergaan van den priester, noch de raad van den wijze, noch het woord van den profeet. Komt aan, en laat ons hem slaan met de tong, en laat ons niet luisteren naar eenige zijner woorden.
Jeremia 18 : 18.

II.

Bij lof en aanbidding gewagen *wij* veelal van onzen mond of van onze keel; in de Psalmen Israëls daarentegen is het telkens weer *de tong*, die God verheerlijkt.

Zoo heet 't in 't slot van Psalm 71: »Mijne lippen zullen juichen wanneer ik U zal psalmzingen, en mijne ziel die Gij verlost hebt. Ook zal *mijne tong* Uwe gerechtigheid den ganschen dag uitspreken.« In Psalm 51 zijn 't de mond, de lippen en de tong die roemen zullen. Zoo toch heet 't daar: »Heere, open mijne lippen, zoo zal mijn mond Uw lof verkondigen«, maar voorop gaat de betuiging: »Zoo zal *mijne tong* Uwe gerechtigheid vroolijk roemen«. Niet anders is 't in Psalm 35 : 28, waar David 't uitzingt: »Zoo zal *mijne tong* vermelden Uwe gerechtigheid en Uwe lof den ganschen dag.« Evenzoo in Psalm 66 : 16 : »Komt, hoort toe, gij allen die God vreest. Ik riep tot Hem met mijnen mond, en Hij werd verhoogd *onder mijne tong*.« En nogmaals in Psalm 126 : 2, waar we het juichen beluisteren: „Toen werd onze mond vervuld met lachen, en *onze tong* met gejuich. Toen zeide men onder de Heidenen: De Heere heeft groote dingen aan hen gedaan."

Nu kunnen ook wij vanzelf gelijke uitdrukkingen bezigen, en uit 't psalmzingen ging 't spreken van de tong bij lofverheffing, vaak ook bij ons door; maar anders zingen we met onze keel, met onze lippen, of in 't geheel met onzen mond, en komt 't bij ons niet op, zoo bijzonderlijk van de tong melding te maken. Daar zulks nu bij Israël ongedwongen en vanzelf bij hun jubel in hun lofzang opkwam, ziet men hoeveel sterker de Israëliet er op was aangelegd, om met geheel het samenstel van zijn hooger staande leden zich tot zijn God op te heffen. Men voelt zoo, hoe bij den Israëliet heel zijn persoon, niet enkel inwendig — dus wat de ziel aangaat — maar ook in 't uitwendige, meetpilde en mee zich bewoog bij het loven en aanbidden van Jehova. Het ging bij den Israëliet niet met een in stilla ruste toe, als hij zijn God verheerlijkte, maar heel zijn persoon geraakte er bij in beweging. Het was één jubelen van ziel en lichaam beide, als hij in hooge verrukking Jehova zijn aanbidding mocht toezingen.

Niet maar een deel van zijn wezen, *heel* zijn wezen moest zijn God toejuichen, en het was daarom, dat niet alleen de mond en de lippen die meer uitwendig waren, maar ook *de tong* als het ware de aandacht tot zich trok. De tong is bij onze spraakorganen hetgeen èn inwendig is èn zich beweegt, en juist door deze beide tot uiting te brengen, treedt daarom de tong zoo telkens op den voorgrond.

Dit vermogen nu om met heel ons wezen in lof en aanbidding te kunnen naar buiten treden, is niet iets dat we onszelven hebben eigen gemaakt, maar dat door God zelf, opdat we Hem verheerlijken zouden, in ons gelegd is.

't Vogelenheir onderwijst ons hierin.

Als de nachtegaal of de leeuwerik zingt, gevoelen we aanstonds, hoe hierin iets God-verheerlijkends ligt, en we kunnen 't deze zangers onder het vogelenheir benijden, dat hun zulk een gave van prachtzang gegeven is. Maar wie zal nu zeggen, dat de nachtegaal zelf zich aan 't zingen gezet heeft, en de spreeuw niet, omdat de nachtegaal meer dan de spreeuw God vreest. Als in den vroegen morgen de leeuwerik omhoog stijgt, en zijn morgenzang zoo bezielend doet weergalmen, wie denkt er dan aan, hierin een Godsvrucht te eeren, die aan den leeuwerik eigen zou zijn en die de zwaluw, toch ook zulk een keur-vogel, zou missen.

De leeuwerik en de nachtegaal zingen beide, omdat God zelf hun den zang in de borst indreef bij hun schepping, en zoo andere vogelen, gelijk kraai of raaf, de gave van al zulk heerlijk geluidgeven missen, en veeleer door hun krassen met de keel u afstooten, dan ligt dit niet aan dit dier, alsof de eene vogel vroom en de andere vogelsoort goddeloos zou zijn, neen, dan 't is God zelf, die den zang tot Zijn lof onder het vogelenheir verdeeld heeft, hem aan den eenen gaf en aan den anderen onthield.

Gaat ge nu van het vogelenheir op de menschenwereld over, dan is ook hier zeker creatuurlijk onderscheid. Aan den één is een heerlijke zangstem verleend, en de ander mist dat voorrecht somtijds geheel. Maar over het geheel genomen, is toch aan alle menschenkinderen de gave om *mee* te zingen, verleend. Naar Scheppingsaard moet de lofzang voor den Almachtige *uit heel het hoor* van Zijn menschenkinderen voor Hem opstijgen.

Waar dan ook elken morgen en elken avond, uit alle oord, in grooter of uit kleiner kring, het lied der aanbidding Gods wordt opgedragen, geschiedt er niet iets, dat wij menschen hebben uitgedacht, en dat door ons zelf verzonnen zou zijn, maar dan grijpt niet anders plaats, dan 't geen God zelf gewild heeft, en wel iets waarvoor Hijzelf als Schepper de instrumenteering in den mensch gelegd heeft. En zulks met tweeërlei doel. Eenerzijds, omdat onze lofzang en jubel voor God onze stemming heilig bezielen kan, maar ook ten andere omdat 't God belieft heeft èn in den zang van enkele vogels, maar veelmeer toch uit zijn menschenkind zich, het lied des lofs en het Amen der gebeden te doen toekomen.

Lof en aanbidding zijn er volstrekt niet enkel, om ons heilig te stemmen, maar wel waarlijk ook, omdat 't God behaagt daarin lust te hebben, en daaraan een welgevallen te nemen.

Ons is de tong daarom wel met de dieren gemeen, maar toch heel anders dan aan de dieren gegeven.

Voor verreweg de meeste dieren is de tong niet anders dan een middel om het voedsel tot zich te nemen, of ook om hun jongen een blijk van teederheid te geven, en het zijn slechts zeer enkele dieren, die gezegd kunnen worden met hun tong en mond iets schoons te kunnen uiten. Het is zoo wonder, hoe de hond zijn trouw in zijn geluid uit, en hoe het blaten van het lam u verteedert. In al den samenhang van de geluiden, die de dierenwereld in allerlei schakeering voortbrengt, schuilt een wereld van wonderen, die veel rijker schittert dan verreweg de meesten onzer zich dit indenken. Maar toch is de zang, waarvan we zelf voelen, dat er iets Godsverheerlijkends in ligt, bij de dieren niet dan zeer hooge uitzondering. En bij vergelijking voelt gij aanstonds, hoe eerst bij den mensch de van God gegeven bestemming uitkomt, dat onze geluidsorganen een eigen dienst zouden verrichten in den jubelenden zang, die onzen God verheerlijkt.

Voor *zeerlei* gebruik heeft het kind des menschen de tong ontvangen. De tong werkt mede in den ademtocht, in onze voeding, in onze gewaarwording, in ons spel, en in zooveel meer, maar toch bereikt onze tong 't hoogste van haar bestemming eerst dan, als ze zich leent om met keel en lippen saam, ja zelfs met onzen geheelen mond, even als de Engelen daarboven onzen jubel van lof en aanbidding Gode te doen toekomen.

En nu is dit het zoo pijnlijke, dat terwijl God de Heere ons deze prachtige bewerktuiging van tong, mond en lippen gemaakt heeft, om de hoogste uiting des menschen tot Zijn lof en aanbidding te bekwamen, er helaas op de tien, men mag wel zeggen, zoo telkens zes worden gevonden die des morgens opstaan, en des avonds zich weder ter ruste leggen, zonder dat de tong die God hun tot Zijn eere schonk, ook maar één toon hielp uitbrengen, die in lof en aanbidding voor onzen God uitging.

Dr. A. K.

Amsterdam, 1 Dec., 1916.

Feiler dan in de beide voorgaande winters woedt ditmaal de strijd op de slagvelden van Europa voort. Van een positie-oorlog, waarbij nu en dan slechts een kleine aanval geschiedt, om den tegenstander niet te laten indommelen in zijn welverschanste loopgraven, is thans geen sprake. Er wordt, behalve aan de grenzen van Rusland, dat na zijn krachtig offensief in Gallicie thans vrijwel tot uitputting schijnt gekomen en niet eens in staat bleek het benarde Rumenië bijtijds ter hulp te snellen, op alle punten meenens gevochten. Al hebben de Novemberregens de loopgraven in het laaggelegen Sommegebied in slijkpoelen veranderd, de Fransche en Engelsche legers gaan onvermoeid voort met hun pogen om door den ijzeren ringmuur, door Duitschland in het vijandelijk gebied opgetrokken, heen te breken. En al heeft de sneeuw de bergen bedekt, Hindenburg's troepen trokken zegevierend over de Karpathen de vlakte van Wallachije binnen, het Italiaansche leger geeft den kamp op het Karstplateau niet op en het Ententeleger in Macedonië, na Monastir veroverd te hebben, poogt de Bulgaren van de omliggende hoogten te verdrijven om in Servië binnen te dringen.

En niet alleen dat zoo, trots de belemmeringen van den winter, het krijgsbedrijf op de slagvelden met onverzwakte woede wordt voortgezet, maar ook de volkeren achter het front spannen zich tot het uiterste in om voor den veldtocht van het volgende jaar een macht te kunnen ontwikkelen als nog nooit te voren. Duitschland voert den oeconomischen dienstplicht in en stelt daarmede heel het volksleven in dienst van den oorlog. In Engeland wil men tot den laatsten beschikbaren man naar het front zenden, om door troepenmeerderheid de overwinning op den tegenstander te behalen. En in Frankrijk werkt men met koortsachtigen ijver in de munitiefabrieken, om wat men aan manschappen te kort komt, door oorlogsmateriaal te vergoeden. Het is, alsof de oorlogvoerende natiën voelen, dat het zoo niet langer voortduren kan. Het sociale leven wordt geheel ontwricht. Handel en nijverheid staan stil. De schuldenlast is al zoo hoog, dat niemand weet, hoe na den oorlog die last zal te dragen zijn. De nood aan levensmiddelen en brandstoffen doet zich al nijpender gevoelen. En de offers aan menschenlevens zijn zoo reusachtig groot, dat langer voortzetten van den oorlog op een vernietiging der volkskracht zou uitloopen. In stee echter van tot een eervollen vrede te komen, die thans zeer wel te verkrijgen ware, wil men nog eens in het komende jaar alle kracht in het werk te stellen om tot een beslissenden slag te komen, waardoor men de macht van den vijand te vernietigen hoopt, om hem dan een vrede te dicteeren, waarbij alle winst alleen ten eigen bate komt. Of bij die komende worsteling ook ons land gespaard zal worden, is een vraag, die wel ernstige zorg mag baren. Er zijn teekenen, die er op wijzen, dat het gevaar voor ons volk eer toe- dan afneemt. En dat de groote Mogendheden, wanneer haar eigen belang dat medebrengt, geen vrijheid of zelfstandigheid van de kleine volken ontzien, heeft het voorbeeld van België en Griekenland maar al te droef geleerd.

Maar meer nog dan die bezorgdheid voor ons eigen vaderland, stemt de gruwel van dezen oorlog, waarbij Christen-natiën elkander uitmoorden, het hart tot steeds dieper droefheid. Indien er nog een hooger motief achter dezen wereldoorlog school, dan zouden de ontzettende offers aan goed en bloed niet te vergeefs gebracht zijn. Maar ieder weet, dat het niet zoo is. Trots de schelklinkende leuzen van het opkomen voor gerechtigheid en vrijheid, voor het lot der kleine natiën, voor het heilig houden van verdragen en het eerbiedigen van het volkerenrecht, gaat de strijd om niets anders dan om de vraag, wie de hegemonie in Europa uitoefenen zal. Dat is de zondige hartstocht, die de volkeren tot dezen oorlog gedreven heeft en die tot het bitter einde hen volhouden doet. Wat baat het, of in Duitschland, in Frankrijk, in Engeland en in Italië al enkele stemmen opgaan, die op staking van den oorlog aandringen, omdat het volk den te zwaren last schier niet meer dragen kan, zoolang een oorlogszuchtige pers door ophitsende taal den volksgeest vergiftigt en regeeringspersonen het land afreizen om tot voortzetting van den oorlog het volk aan te zetten?

Zoo naderen we onder de donkerste vooruitzichten ons Kerstfeest, dat opnieuw den Engelenzang uit Efrata's velden, het Ere zij God in den hooge, vrede op aarde, in den menschen een welbehagen, over de aarde zal doen klinken. En al weten we, dat dit alles in hoog geestelijken zin is bedoeld en het kindeke van Bethlehem die eere aan God heeft toegebracht, dien vrede in de harten heeft uitgestort en dat welbehagen Gods in menschen heeft geopenbaard, toch schrijnt 't het hart en vloekt het tegen dien Engelenzang in, wanneer nu, nadat bijna twintig eeuwig Christus' Kerk bestaan en over de volkeren geheerscht heeft, in stee van dien vrede op aarde, de schrikkelijkste oorlog onder de Christennatiën gezien wordt, een oorlog waarbij het welbehagen in den mensch schier tot een bespotting schijnt geworden en de diepste aandrift niet de eere Gods, maar alleen eigen machtsverheffing is.

Herziening der Statenvertaling.

Naar de *Standaard* meedeelt, is de Commissie, aan wie de Synode opdroeg de Kerken te adviseeren over de wenschelijkheid en mogelijkheid van een herziening onzer Statenoverzetting, tot de volgende conclusies gekomen:

Dat een nieuwe vertaling of eene herziening, niet in dien zin noodzakelijk is te achten, als zou de Statenoverzetting aan de gemeente het Woord Gods onthouden; dat echter taal en stijl der Statenoverzetting ten deele zijn verouderd, en er bovendien op het gebied der Schriftstudie aangaande allerlei zaken een vermeerdering van kennis is verkregen, die het mogelijk maakt de H. Schrift op verschillende plaatsen beter te vertalen, maar dat er voor een nieuwe vertaling of een herziening nog allerlei voorarbeid dient verricht te worden.

In verband met deze conclusie wordt de Synode geadviseerd, niet zelve het initiatief te nemen tot een nieuwe vertaling of herziening, maar de wenschelijkheid uit te spreken, dat deskundigen binnen den kring van de Gereformeerde Kerken, zoo mogelijk in overleg met elkander, den voor deze zaak noodigen voorarbeid ter hand nemen of voortzetten.

Natuurlijk dient de publicatie van het rapport zelf te worden afgewacht, voordat we over dit advies ons oordeel kunnen uitspreken. Want om deze conclusies te beoordeelen, zal ook kennis moeten genomen worden van de gronden, waarop dit advies rust.

Reeds thans kan echter gezegd worden, dat deze conclusies, wanneer de mededeeling in *De Standaard* althans juist is, met voorzichtigheid zijn gesteld. Het is goed, dat de Commissie duidelijk heeft uitgesproken, dat de voorstelling, alsof door gebrekkigheid van onze Staten-overzetting het Woord Gods aan de Gemeente onthouden zou worden, onjuist is. De ongerustheid, die gewekt was bij de gemeente door sommiger al te scherpe critiek op onze overzetting, zal daardoor weggenomen worden. Trouwens, wie de Engelsche vertaling, die nog altoos door het Britsche Bijbelgenootschap wordt uitgegeven en bij de Engelsche Kerk in gebruik is, met onze Statenoverzetting vergelijkt, zal zien, hoe bijna gelijkluidend beide vertalingen zijn. En waar de Commissie toch, op de door haar aangegeven gronden, erkent, dat de herziening onzer Statenoverzetting op den duur wenschelijk is, is het wijs, dat ze de Synode voor overhaasting waarschuwt, door haar te wijzen op den belangrijken voorarbeid, die hiervoor nog te verrichten valt, en daarom de Synode afraadt zelve het initiatief tot zulk een herziening te nemen, maar alleen door haar de wenschelijkheid wil uitgesproken zien, dat deskundigen aan dezen voorarbeid zich wijden.

Tegen dit laatste kan zeker niemand bezwaar hebben. Het is de weg, die ook reeds door de *Standaard* aangewezen was. Laat eerst door deskundigen uit onzen kring onderzocht worden, in hoeverre de voorarbeid, die voor zulk een verbeterde vertaling noodig is, reeds als afgeloopen kan beschouwd worden, en laten zij dan beproeven, of het hun gelukt een zoodanige herziening van onze Statenoverzetting of desnopds een nieuwe vertaling te leveren, die niet alleen wetenschappelijk nauwkeurig is, maar ook het Woord Gods in een daarbij passenden vorm ons biedt. Blijkt het, dat zulk een nieuwe vertaling of herziening van de Statenoverzetting bij ons volk er ingaat en aan de geestelijke keur voldoet, dan is er voor de Synode eerst oorzaak om de vraag onder de oogen te zien, in hoeverre zulk een nieuwe vertaling ook het kerkelijk stempel ontvangen kan.

De doopsformule.

Niet streng genoeg kan het worden afgekeurd, wanneer enkele predikanten er behagen in vinden de doopsformule, die van den aanvang af door heel de Christelijke Kerk gebruikt is geworden, eigenmachtig te veranderen. De doop is niet het sacrament van een of anderen predikant, zelfs niet van een bepaalde Kerk, maar is een katholiek sacrament, waarvan de geldigheid door elke Christelijke Kerk over en weer erkend wordt, wanneer die doop naar de instelling van Christus is bediend. Alleen de Wederdoopers hebben die algemeene erkenning van den doop verbroken, door degenen, die als kind gedoopt waren, weder te doopen. Maar dit is dan ook de eenige uitzondering. Juist omdat men van allen wederdoop zoo diep afkeerig was, heeft men den doop, ook al was deze in een andere kerk bediend, niet willen herhalen. En juist in die erkenning van den doop kwam de geestelijke eenheid van de Christelijke Kerk nog uit.

Juist daarom echter is het zoo ergerlijk, wanneer sommige predikanten zich de vrijheid veroorloven, bij de bediening van den doop een formule te gebruiken, waardoor de geldigheid van den doop in twijfel kan getrokken worden. Natuurlijk is dat niet bedoeld in dien zin, alsof voor ons de wettigheid van den doop aan het letterlijk uitspreken van de algemeen gebruikelijke doopsformule hangen zou. In de Roomsche Kerk is dat wel zoo, en kan zelfs een onwillekeurige vergissing bij het uitspreken der formule den doop ongeldig maken. Daartegen is onze Gereformeerde Kerk steeds en terecht opgekomen. Een magische kracht zit in het uitspreken van de doopsformule niet, en een letterlijk voorschrift, welke woorden bij de bediening van den doop gebruikt moeten worden, hebben noch Christus, noch de Apostelen ons geschonken. Wat in Mattheus 28 ons voorgeschreven wordt, is niet, met welke formule de doop moet bediend worden, maar wat de Christelijke doop is; het is een doopen in den naam des Vaders, des Zoon en des Heiligen Geestes. Zelfs wezen onze Theologen er terecht op, hoe in de Handelingen der Apostelen meermalen sprake is van een doopen in den naam van Jezus Christus. En al laten we in 't midden, of hiermede bedoeld is, dat deze doop bediend werd met het uitspreken van de woorden: Ik doop u in den naam van den Heere Jezus Christus, toch is het zeker waar, dat een doop, met deze woorden bediend, daarom nog niet als ongeldig zou moeten beschouwd worden. In den doop in den naam van Jezus Christus kan toch wel degelijk de erkenning liggen, dat de doop ons in de gemeenschap brengt niet alleen met Christus, maar ook met den Vader en den Heiligen Geest, omdat Christus als Middelaar de gemeenschap met den Vader ons ontsluit en door Hem de Heilige Geest ons wordt geschonken. Geheel anders echter komt de zaak te staan, wanneer zulk een eigenmachtige verandering van de doopsformule blijkbaar geschiedt om de belijdenis van de Drieëenheid, die Christus zelf tot grondslag van den Doop gemaakt heeft en zonder welke geen Christelijke doop denkbaar is, te ontkennen. Wanneer een modern predikant doopt in den naam van geloof, hoop en liefde; of een voorganger van een andere secte in den naam van den Vader en den Zoon alleen, maar den Heiligen Geest daarbij opzettelijk weg laat, dan houdt zulk een handeling op een Christelijke doop te zijn. Want het doopen is niet alleen maar het uitstorten van enkele druppelen water op iemands voorhoofd, onverschillig in wiens naam men dit doet, maar een doopen in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes. Juist daarom heeft de Christelijke Kerk van de vroegste tijden af, zooals uit de Didache blijkt, bij den doop de formule gebruikt: ik doop u in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, omdat in deze formule de beteekenis van den Doop het zuiverst tot uitdrukking kwam. Zelfs het vervangen van deze door heel de Kerk aangenomen formule door de woorden: Ik doop u in den naam van Jezus Christus, kan daarom niet anders dan afgekeurd worden. Niet omdat deze formule op zich zelf den doop ongeldig zou maken, maar omdat daardoor twijfel aan de wettigheid van zulk een doop gewekt wordt. Gelooft de predikant die zulk een doop bedient, aan de Drieëenheid, dan is er voor hem geen enkele reden, waarom hij van de algemeen gebruikelijke formule afwijken zou. Maakt hij toch gebruik van een afwijkende formule, dan doet dit het vermoeden opkomen, dat zijne bedoeling is, om daarmede uit te spreken, dat hij in de Drieëenheid niet gelooft. En indien dit metterdaad het doel van de verandering was, dan zou zulk een doop van zelf niet als een Christelijke doop kunnen worden erkend.

De kinderen des Verbonds.

XLVII.

Geheel anders staat het met het tweede voorbeeld, waarop men zich wel beroepen heeft, met den profeet Jeremia.

Beluisterden we bij David en den dichter van Psalm 71 een uiting van hun persoonlijk geloofsleven, van hun verborgen omgang met God; roemen ze er in, dat God reeds van hun eerste ontstaan af met de teerste liefde hen droeg en dat ze door Zijne genade van hun vroegste jeugd af op Hem vertrouwd hebben; en ligt in dit woord daarom de rijkste vervulling van de belofte Gods, dat Hij de »God van ons zaad« is; bij Jeremia is hiervan geen sprake. In het eerste hoofdstuk zijner profetie, waarin Jeremia ons verhaalt, hoe God de Heere hem riep tot profeet, deelt hij mede, hoe het eerste woord, dat God tot hem sprak, dit woord was, »*Eer Ik u in moeders buik formeerde, heb Ik u gekend; eer gij uit de baarmoeder voortkwaamt, heb Ik u geheiligd; Ik heb u den volken tot een profeet gesteld*« (vs. 5). Het »Ik heb u gekend« en »Ik heb u geheiligd« slaan duidelijk op hetgeen daarna volgt, dat God »hem tot profeet had gesteld« en mogen niet anders dan in verband met Jeremia's roeping tot profeet worden verklaard. Op den klank af deze woorden aan te halen als een bewijs, dat de kinderen des verbonds van moederslijf geheiligd zijn, gaat dus niet aan. Want nog daargelaten, of het »geheiligd« hier hetzelfde zeggen wil als wat men gewoonlijk bij de kinderen des verbonds onder het »geheiligd« verstaat, d. w. z. de wedergeboorte, is het duidelijk, dat hier tot Jeremia niet als kind des verbonds, maar als den door God geroepen profeet wordt gesproken.

Wat God de Heere hier aan Jeremia zeggen wil, die nog een jongeling was, opgegroeid in het stille dorpske Anathot, en die zoo beschroomd was, dat hij de roeping tot profeet niet dorst aanvaarden, is, dat God niet nu, plotseling, hem riep, maar reeds eer hij geformeerd was, hem tot dit ambt bestemd had, en eer hij geboren werd, hem had voorbereid om profeet te zijn. Het is hetzelfde, wat ook Jesaja getuigt in het 49e hoofdstuk zijner profetie: »*De Heere heeft mij geroepen van den buik af; van mijner moeders ingewand af, heeft Hij mijnen naam gemeld. En nu zegt de Heere, die mij zich van moeders buik af tot een knecht geformeerd heeft, dat ik Jacob tot Hem wederbrengen zoude*" (vs. 1 en 5). Ook hier is het duidelijk, dat de roeping, waarvan hier sprake is, niet de zaligmakende roeping Gods is, maar de roeping tot profeet, evenals het: ik heb u geformeerd tot mijnen knecht, niet ziet op de wederbarende genade Gods, maar op de voorbereiding tot het ambt. Daarom volgt er op: »Hij heeft mijn *mond* gemaakt tot een *scherp zwaard* en *mij* tot een *zuiveren pijl* gesteld, dien Hij in zijn pijlkoker heeft verborgen« (vs. 2). Dat dit profetische woord in den volsten en diepsten zin op den Messias slaat, is volkomen juist, maar dit neemt niet weg, dat het ook van Jesaja zelf geldt, ja, dat het in zijn ruimsten zin zelfs van alle profeten en leeraars gezegd kan worden, gelijk Calvijn terecht opmerkt, wanneer hij dit woord aldus verklaart: »De vrome leeraars belijden hier, tegelijk met Christus hun hoofd, dat zij door God zijn geformeerd voor hun ambt. Want God begiftigt en versiert steeds met de noodige gaven allen, die Hij tot het ambt roept. Zoo heeft de Vader den eengeboren Zoon verzegeld en zoo bereidt Hij ook de andere leeraren, een iegelijk naar zijne mate, voor, opdat zij bekwaam zouden zijn om dit ambt te bedienen", waarbij hij dan tegelijk naar het voorbeeld van Jeremia, van Johannes den Dooper en van den Apostel Paulus verwijst. Want wat God de Heere in elk van deze voorbeelden ons leeren wil, is dat Hij zijn profeten niet neemt, *zooals Hij ze vindt*, maar dat Hij van eeuwigheid af ze gekend en voorbestemd had tot dit ambt, en daarom niet eerst na hun roeping hun de gaven schenkt voor het ambt, maar dit reeds gedaan had, toen Hij hen formeerde naar ziel en lichaam, opdat zij in de handen Gods een goed instrument zouden zijn, als Hij ze roept.

In dien zin moet dan ook het woord verstaan worden, dat God de Heere tot Jeremia sprak, toen hij hem riep tot profeet. Eerst zegt God tot hem: »eer Ik u in moeders huik formeerde, heb Ik u gekend«. Dit »kennen« beteekent hier niet een voor-